

РЕШЕНИЕ

КАРАР

13.11.2023

Кырынды авылы

№ 31-3

Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Кырынды авыл җирлегенә» муниципаль берәмлегендә территорияль иҗтимагый үзидарә турында нигезләмәне раслау хакында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының «Кырынды авыл җирлегенә» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Кырынды авыл җирлегенә Советы карар чыгарды:

1. Әгерҗе муниципаль берәмлегенә «Кырынды авыл җирлегенә» муниципаль берәмлегендә территорияль иҗтимагый үзидарә турында нигезләмәне расларга (кушымта итеп бирелә).

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының Кырынды авыл җирлегенә мәгълүмат стендында халыкка житкерергә, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталы составында Татарстан Республикасы Әгерҗе муниципаль районының рәсми сайтында (<https://www.agryz.tatarstan.ru>) урнаштырырга һәм Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматының рәсми порталында бастырып чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>).

3. Әлеге карар басылып чыккан көнненән үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемдә калдырам.

Совет рәисе,
Авыл җирлегенә башлыгы

Р.М.Алиева

**Өгерже муниципаль берәмлегенәң «Кырынды авыл жирлеге»
муниципаль берәмлегендә территорияль ижтимагый үзидарә турында
нигезләмә (алга таба - Нигезләмә)**

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Әлеге Нигезләмә "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Татарстан Республикасы Өгерже муниципаль берәмлеге Кырынды авыл жирлеге Уставы нигезендә эшләнгән.

Территорияль ижтимагый үзидарә Кырынды авыл жирлеге халкының жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуының рәвешә булып тора.

1 статья. Территорияль ижтимагый үзидарә төшенчәсә

1.1. Территорияль ижтимагый үзидарә дип гражданның яшәү урыны буенча Кырынды авыл жирлеге территориясенәң бер өлешендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыру өчен мөстәкыйль һәм үз жаваплылыгы астында үз-үзләрен оештыру аңлатыла.

1.2. Территорияль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданныр жыеннары һәм конференцияләре (делегатлар жыеннары) үткәрү, территорияль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән башкарыла.

2 статья. Территорияль ижтимагый үзидарәнең хокукый нигезләре

2.1. Кырынды авыл жирлеге территориясендә территорияль ижтимагый үзидарә Россия Федерациясә Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы законнарына, Кырынды авыл жирлеге Уставына, Кырынды авыл жирлеге Советының норматив хокукый актларына һәм әлеге Нигезләмәгә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

2.2. Территорияль ижтимагый үзидарә органнарының законлы хокукларын һәм мәнфәгатләрен яклау гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә суд тарафыннан тәәмин ителә.

2.3. Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнары территорияль ижтимагый үзидарә эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен кирәкле хокукый шартлар, кирәкле материаллар һәм документлар белән танышу мөмкинлеген тәәмин итә, үзара килешү буенча аларға территориянең социаль-икътисади үсешен гамәлгә ашыру буенча үз вәкаләтләренәң бер өлешен бирә, шулай ук финанс һәм башка ярдәм күрсәтә ала.

Территорияль ижтимагый үзидарәнең Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнары белән мөнәсәбәтләре килешү нигезендә төзелә.

Статья 3. Территориаль ижтимагый үзидарэнең төп принциплары

Кырынды авыл жирлеге территориясендә территориаль ижтимагый үзидарэ түбэндәге принципларга нигезләнә:

3.1. Законлылык;

3.2. Кырынды авыл жирлеге халкының территориаль ижтимагый үзидарэ оештыруга һәм гамәлгә ашыруга хокуклары гарантияләре;

3.3. жыелышлар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыелышы), сораштырулар һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүдә катнашуның башка формалары аша халыкның ирекле ихтыярын белдерү;

3.4. территориаль ижтимагый үзидарэнең административ һәм контроль-ревизия органнарының сайлап сайлануы, аларның халкына хисап бирү һәм контрольдә тоту;

3.5. үз вәкаләтләре чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарэнең мөстәкыйльлеге;

3.6. территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарэ органнары белән уртак бурычларны һәм функцияләрне гамәлгә ашыруда үзара хезмәттәшлеге;

3.7. территориаль ижтимагый үзидарэ формаларының күптөрлелеге һәм аларны халык тарафыннан мөстәкыйль билгеләү;

3.8. жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча инициативалар тәкъдим итүдә, аларның мәнфәгатьләренә кагылышлы карарлар кабул итүдә һәм эшләүдә халыкның киң катнашуы;

3.9. Кырынды авыл жирлеге халкының һәм мәнфәгатьләренә берләшмәсе;

3.10. ачыклык һәм жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу;

3.11. кабул ителгән карарлар өчен җаваплылык.

Статья 4. Кырынды авыл жирлегендә территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территорияләр

Кырынды авыл жирлегендә территориаль ижтимагый үзидарэ түбэндәге гражданнар яшәгән территорияләр чикләрендә башкарыла ала:

4.1. күпфатирлы торак йортның подъезды;

4.2. күп фатирлы торак йорт;

4.3. торак йортлар Төркеме;

4.4. торак микрорайон;

4.5. торак пункт булмаган авыл торак пункты;

4.6. гражданнарның башка яшәү территорияләре.

Статья 5. Гражданнарның территориаль ижтимагый үзидарэне гамәлгә ашыру хокукы

Территориаль ижтимагый үзидарэне гамәлгә ашыруда 16 яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүче гражданнар катнаша ала.

16 яшькә җиткән һәр граждан үзе яшәгән территориядә территориаль ижтимагый үзидарэ оештыруда инициатор булырга һәм катнашырга, гражданнар

жыеннарында, конференцияләрәндә (делегатлар жыеннарында) катнашырга, территорияль ижтимагый үзидарә органнарына сайларга һәм сайланырга хокуклы.

Халык территорияль ижтимагый үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да гамәлгә ашыруга, аларның эшчәнлегә турында тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алуға тигез хокуклы.

Кырынды авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары, әгәр бу эшчәнлек гамәлдәгә закон таләпләренә каршы килмәсә, территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга комачаулый алмый.

Территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау гамәлдәгә законнарда билгеләнгән тәртиптә тәмин ителә.

II бүлек. ТЕРРИТОРИАЛЬ ИЖТИМАГЫЙ ҮЗИДАРӘ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ

Статья 6. Территорияль ижтимагый үзидарә оештыру инициативасы

6.1. Территорияль ижтимагый үзидарә Кырынды авыл жирлегә территориясендә яшәүче гражданнар инициативасы буенча оештырыла, анда территорияль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырылырга тиеш.

6.2. Территорияль ижтимагый үзидарә оештыру максатыннан тиешле территориядә яшәүче гражданнар 5 кешедән ким булмаган составта жыелыш, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) оештыру буенча инициатив төркем (алга таба инициатив төркем) төзиләр.

Инициатив төркем Кырынды авыл жирлегә Советына, Кырынды авыл жирлегә администрациясенә үзенәң төзелүе, аның әгъзаларының составы һәм яшәү урыны, территорияль ижтимагый үзидарә оештырыла торган Кырынды авыл жирлегә территориясендә яшәүче гражданнар жыеннарын үткәрү датасы, вакыты һәм урыны һәм территорияль ижтимагый үзидарә оештыру максатларында гражданнар конференциясе (делегатлар жыены) делегатларын сайлау буенча жыеннар турында хәбәр итә.

Әлегә жыелышлар уздырылганчы 5 көннән дә соңга калмыйча инициатив төркем Тиешле территориядә яшәүче гражданнарға жыелышлар уздырылачак дата, вакыт һәм урын һәм аларны тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр турында хәбәр итә.

Инициатив төркем һәр жыелышта киңәшмә тавышы хокукы белән Кырынды авыл жирлегә жирле үзидарә органнары вәкилләренәң булу мөмкинлеген тәмин итә.

6.3. Территорияль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданнар жыелышын яки конференциясен (делегатлар жыелышын) үткәрү турында карар төзелә торган ижтимагый үзидарә территориясендә яшәүчеләрнең санына бәйлә рәвештә кабул ителә. Күрсәтелгән территориядә яшәүче халык саны 300 кешедән кимрәк булганда, гражданнар жыелышы, 300дән артык кеше гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) үткәрелә.

6.4. Төзелә торган территорияль ижтимагый үзидарә территориясендә яшәүчеләрнең саны булганда гражданнар конференциясенә (делегатлар жыелышына) делегатлар сайлау буенча вәкиллек нормасы:

6.5. Аз катлы шәхси төзелеш территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә төзелгән очракта, гражданнар конференциясенә (делегатлар жыелышына) делегатлар сайлау буенча вәкиллек нормасы 10дан да ким булмаган һәм 30дан да артык булмаган йорт хужалыгыннан 1 делегат тәшкит итәргә тиеш.

- 300 дән 2000 кешегә кадәр - 20 гражданнан 1 делегат;
- 2000 дән 3000 кешегә кадәр - 30 гражданнан 1 делегат;
- 3000 дән 5000 кешегә кадәр - 50 гражданнан 1 делегат;
- 5000дән артык кеше - 100 гражданнан 1 делегат.

(вәкиллек нормасы үзгәрергә мөмкин)

Статья 7. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)делегатларын сайлау тәртибе

7.1. Территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында гражданнарның конференция делегатларын (делегатлар жыелышын) сайлау өчен инициатив төркем, чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә куела торган Крындино авыл жирлеге территориясендә яшәүче гражданнар жыелышларын оештыра һәм үткәрә. Жыелышта жыелыш уздырылган көнгә 16 яшькә житкән гражданнар катнашырга хокуклы.

7.2. Территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) делегатларын сайлау буенча һәр жыелышта жыелыш секретаре беркетмә алып бара, анда түбәндәгеләр күрсәтелә:

- Жыелышта катнашучыларны теркәүне уздыру датасы, вакыты һәм урыны;
- Жыелышны уздыру датасы, вакыты һәм урыны;
- Жыелыш председателенең һәм секретаренең фамилиясе, исеме һәм атасының исеме;
- Жыелышта катнашкан гражданнарның гомуми саны;
- Жыелышның көн тәртибе;
- жыелышның көн тәртибе мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре;
- Жыелышта кабул ителгән карарлар.

Беркетмәгә жыелыш рәисе һәм секретаре имза сала.

Жыелыш беркетмәсенә гражданнар конференциясе делегатларын (делегатлар жыелышын) сайлау буенча жыелышта катнашкан территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә куела торган территория чикләрендә яшәүче гражданнар исемлеге кушымта итеп бирелә, анда түбәндәгеләр күрсәтелә:

- жыелышның датасы, вакыты һәм урыны;
- жыелышта катнашучыларның фамилиясе, исеме һәм ата исеме;
- паспортта яки граждан паспортын алыштыручы документта күрсәтелгән яшәү урыны адресы;
- паспорт сериясе һәм номеры яки граждан паспортын алыштыручы документ;
- имза кертелгән көн;
- гражданның имзасы.

Күрсәтелгән гражданның исемлегенә җыелыш рәисе һәм секретаре имзалары белән раслана.

Җыелыш протоколына шулай ук булдырыла торган территорияль иҗтимагый үзидарә чикләренә адреслы тасвирламасы, урамнар (тыкрыклар), йорт номерлары, подъезд номерлары һәм (яки) территорияль иҗтимагый үзидарә төзелә торган территория чикләре күрсәтелгән план-схема кушыла.

7.3. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) делегаты сайланган очракта, күрсәтелгән протокол һәм исемлек сайланган делегат аша инициатив төркемгә тапшырыла.

7.4. Территорияль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында инициатив төркем Кырынды авыл җирлегенә җирле үзидарә органнарына җыелыш, гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) үткәрүдә, җыелыш, гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) үткәрү өчен биналар бирүдә, күрсәтелгән гамәлләрне үткәрү вакыты һәм урыны турында халыкка мәгълүмат бирүдә ярдәм итүне сорап мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

7.5. Гражданның конференциясе (гражданның җыелышы) делегатларын сайлау буенча җыелышлар үткәрү, җыелышлар, конференцияләр үткәрү чыгымнары

7.6. гражданның (делегатлар җыелышы) территорияль иҗтимагый үзидарә оештыру, документлар әзерләү һәм тарату, территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү максатларында инициатив төркем әгъзалары йөртә.

7.7. Документларны әзерләү һәм тарату, юридик зат оештырып территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү буенча инициатив төркем әгъзаларының чыгымнары Кырынды авыл җирлегенә хакимиятнең резерв фонды акчалары хисабына коммерцияле булмаган оешмаларга бер тапкыр бирелә торган финанс ярдәме күрсәтүгә акча сарыф итү юнәлешенә буенча компенсацияләнергә мөмкин.

Статья 8. Территорияль иҗтимагый үзидарә органнарын булдыру максатларында җыелыш, гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) үткәрү тәртибе

8.1. Әгәр территорияль иҗтимагый үзидарә оештырыла торган территориядә яшәүче барлык халыкны тәкъдим итүче делегатлар территорияль иҗтимагый үзидарә оештырыла торган территориядә җыелышлар үткәрү нәтиҗәләре буенча сайланса, инициатив төркем территорияль иҗтимагый үзидарә оештыру буенча җыелыш үткәрү турында Карар кабул итә, гражданның конференциясен (делегатлар җыелышын) үткәрү датасын һәм вакытын билгели һәм бу-МО Советы, Кырынды авыл җирлегенә администрациясе. Бер үк вакытта Кырынды авыл җирлегенә җирле үзидарә органнарына гражданның конференциясенә көн тәртибе проекты (делегатлар җыелышы), территорияль иҗтимагый үзидарә оештырыла торган территориядә яшәүче гражданның җыелышын үткәрү, Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) делегатларын сайлау буенча җыелыш мәгълүматлар тапшырыла.

8.2. Әгәр әлеге Нигезләмәгә ярашлы рәвештә территорияль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында территорияль иҗтимагый үзидарә оештырыла

торган территориядә яшәүче гражданныр жыелышы, конференциясе (делегатлар жыелышы) үткәрелергә мөмкин булса, территориаль ижтимагый үзидарә оештыру максатларында жыелышны, гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышын) оештыру буенча инициатив төркем жыелышны, гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышын) үткәрү вакытын һәм урынын билгели һәм бу хакта хәбәр итә МО Советы, Кырынды авыл жирлеге администрациясе. Бер үк вакытта Кырынды авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнарына гражданныр жыелышының яки конференциясенәң (делегатлар жыелышының) көн тәртибе проекты тәкъдим ителә. Гражданныр жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) күрсәтелгән органнар вәкилләренәң булуы мөмкинлеге тәмин ителергә тиеш.

8.3. Инициатив төркем гражданныр жыелышын яки конференциясен (делегатлар жыелышын) үткәрү турында Карар кабул иткән көннән алып жыелыш башланганчыга кадәр, гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) башланганчыга кадәр, инициатив төркем һәр гражданныр жыелышның көн тәртибе яки гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы), фикер алышуга чыгарыла торган документлар проектлары белән, ә сайланган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) делегатларына алар буенча танышу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш таләп күрсәтелгән документларның күчәрмәләрен алу мөмкинлеге.

8.4. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданныр жыелышы, конференциясе (делегатлар жыелышы) инициатив төркем әгъзалары тарафыннан үткәрелә.

Гражданныр жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) башланганчы, инициатив төркем әгъзалары территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданныр жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) катнашкан гражданнырны теркәү үткәрәләр, территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданныр жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) катнашкан гражданныр исемлеген төзиләр. Күрсәтелгән исемлекнең якынча формасы әлеге Положениюгә 1 нче кушымтада китерелә.

8.5. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданныр жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) катнашкан гражданнырны теркәү тәмамлангач, гражданныр жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) рәисе һәм секретаре сайлана һәм гражданныр жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) көн тәртибе мәсьәләләре карала.

8.6. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданныр конференциясендә (делегатлар жыелышында):

- жыелышны, гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышын) (кворум турында) үткәрү хокукы турында;
- территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләү турында;
- территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү турында;
- территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү турында;
- территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау турында;

○ территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү турында;

○ Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарэ органнарына территориаль ижтимагый үзидарэ чикләрен билгеләү һәм территориаль ижтимагый үзидарэ уставы буенча документлар жибәрү өчен җаваплы затны билгеләү турында.

Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру буенча гражданнар җыелышы яки конференциясе (делегатлар җыелышы) протоколының үрнәк бланкы әлеге Нигезләмәгә 2 нче кушымтада китерелгән.

Статья 9. Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру буенча җыелыш, гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) үткәрү хокукы

Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру буенча гражданнар җыелышы, конференциясе (делегатлар җыелышы), әгәр аларда территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә 16 яшькә җиткән халыкның кимендә өчтән бер өлеше яки әлеге территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итүче җыелышларда сайланган делегатларның өчтән бер өлеше катнашкан булса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышы, конференциясе (делегатлар җыелышы) хокуклы дип санала, әгәр аларда җыелышта сайланган делегатларның кимендә өчтән ике өлеше катнашкан булса, алар тиешле территориядә 16 яшькә җиткән халыкның кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә.

Статья 10. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләү

10.1. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен Кырынды авыл жирлеге Советы билгели.

10.2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләү өчен Кырынды авыл жирлеге советына түбәндәге документлар жибәрелә:

○ территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләү турында белдерү;

○ оештырыла торган территориаль ижтимагый үзидарэ чикләренең адреслы тасвирламасы, урамнар (тыкрыклар), йорт номерлары, подъезд номерлары һәм (яки) тиешле муниципаль берәмлек администрациясе белән килешкән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны күздә тоткан территория чикләрен күрсәтүче план-схема;

○ территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру буенча гражданнар җыелышы яки конференциясе (делегатлар җыелышы) протоколының күчермәсе.

10.1. Кырынды авыл жирлеге Советы документлар алынган көннән алып бер ай эчендә территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләү турында Карар кабул итә яки мондый чикләрен билгеләүдән баш тарта.

Территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләү буенча документларны Кырынды авыл жирлеге Советына

жибэрү өчен жаваплы зат күрсәтелгән мәсьәләне караганда Кырынды авыл жирлеге Советы утырышында катнашырга һәм Кырынды авыл жирлеге Советы Рәисе тарафыннан имзаланганнан соң 7 көн эчендә Кырынды авыл жирлеге Советы карарының расланган күчermәсен алырга хокуклы.

Кырынды авыл жирлеге советының территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләү турындагы карары рәсми рәвештә басылып чыккач үз көченә керә.

10.2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләүдән баш тарту өчен нигез булып түбәндәге шартлар булырга мөмкин:

1. территориаль ижтимагый үзидарә оештыру буенча гражданнар жыенын, конференциясен (делегатлар жыенын) үткәргәндә рөхсәт ителгән хокук бозулар;

2. территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырылачак территория чикләрен башка территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган чикләр белән кисү;

3. территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләренә Кырынды авыл жирлеге территориясеннән чыгуы.

Статья 11. ерриториаль ижтимагый үзидарә уставы

11.1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставы территориаль ижтимагый үзидарәнең төп оештыру документы булып тора, ул гражданнарның үз инициативаларын гамәлгә ашыру буенча оештыру-идарә итү функцияләрен, шулай ук гражданнарның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүдә катнашуын тәмин итә.

Территориаль ижтимагый үзидарә уставы Россия Федерациясе законнарына, Татарстан Республикасы законнарына, Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының «Кырынды авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына, әлеге Нигезләмәгә туры килергә тиеш.

Территориаль ижтимагый үзидарә уставы гражданнар жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) жыелышта яки гражданнар конференциясендә (делегатлар жыелышында) катнашучыларның өчтән ике өлеше тарафыннан кабул ителә.

11.2. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

- ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- территориаль ижтимагый үзидарә органнарын формалаштыру, вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын туктату тәртибе, вәкаләтләре срогы;
- карар кабул итү тәртибе;
- милекне сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән милекне һәм финанс чараларын куллану һәм куллану тәртибе;
- территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

11.3. «Кырынды авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә муниципаль хокукый актлары территориаль ижтимагый үзидарә уставына өстәмә таләпләр билгели алмый.

11.4. Территориаль ижтимагый үзидарэ аның уставына ярашлы рөвештэ юридик зат булырга мөмкин һәм коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

Статья 12. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү

12.1. Юридик зат оештырылмаган территориаль ижтимагый үзидарэ:

12.1.1. Юридик зат оештырылмаган территориаль ижтимагый үзидарэ тиешле муниципаль берәмлек администрациясендә территориаль ижтимагый үзидарэ уставы теркәлгәннән соң оештырылган дип санала.

12.1.2. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү өчен тиешле муниципаль берәмлек администрациясенә:

- о территориаль ижтимагый үзидарэ Уставының ике экземплярлары;
- Кырынды авыл жирлеге Советының территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләрен билгеләүче карары;
- о территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру буенча гражданнар жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) протоколы.

12.1.3. Югарыда күрсәтелгән документларны тапшырганнан соң 1 ай эчендә тиешле муниципаль берәмлек администрациясе территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү яки теркәлүдән баш тарту турында Карар кабул итә, бу хакта карар кабул ителгән көннән алып 5 көн эчендә Кырынды авыл жирлеге Советы хәбәр итә.

12.1.4. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәүдән баш тарту:

- теркәлү өчен кирәкле барлык документларны тапшырмау турында;
- гамәлдәге законнарда каршылыклар.

12.1.5. Территориаль ижтимагый үзидарэ Уставының теркәлгән экземплярлары яки аны теркәүдән язмача Мотивацияле баш тарту тиешле карар кабул ителгәннән соң 5 көн эчендә җаваплы вәкил аша территориаль ижтимагый үзидарэ органнарына жиберелә.

12.1.6 муниципаль берәмлекләр хакимиятләре территориаль ижтимагый үзидарэ уставларын теркәүне, шул исәптән юридик зат булдыруны да исәпкә ала.

12.1.7. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставына кертелгән үзгәрешләр мәжбүри теркәлгәнә тиеш.

12.1. Юридик зат оешкан территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

III бүлек. ТЕРРИТОРИАЛЬ ИЖТИМАГЫЙ ҮЗИДАРЭ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ОЕШТЫРУ НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 13. Жыелышлар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыелышы)

13.1. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатыннан Кырынды авыл жирлеге территориясендә жыеннар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыеннары) үткәрелә.

13.2. Жыелыш, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) 16 яшькә житкән һәм тиешле территориядә яшәүче гражданнарның кимендә 10 проценты инициативасы буенча, Совет (Кырынды авыл жирлеге, Кырынды авыл жирлеге башлыгы, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда чакырылырга мөмкин.

13.3. Кырынды авыл жирлеге Советы яки Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы (делегатлар жыелышы) Кырынды авыл жирлеге советы яки Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

Халык инициативасы буенча үткәрелә торган жыен, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) территориаль ижтимагый үзидарә уставына ярашлы рәвештә территориаль ижтимагый үзидарәнең башкарма органы тарафыннан билгеләнә.

13.4. Кырынды авыл жирлеге территориясендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыенын яки конференциясен (делегатлар жыенын) билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

Статья 14. Жыелыш вәкаләтләре, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

14.1. Жыелышлар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыелышы) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында Россия Федерациясе законнары, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аларның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

14.2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы жыелышның, гражданнар конференциясенә (делегатлар жыелышының) аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
- территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
- территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;
- территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә төп юнәлешләр билгеләү;
- территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;
- территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

Статья 15. Жыелышны, гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) эзерләү һәм үткәрү тәртибе

15.1. Жыелышны, Тиешле территориядә яшәүче гражданнар инициативасы буенча чакырыла торган гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын), Кырынды авыл жирлеге советын һәм башлыгын эзерләүне һәм үткәрүне территориаль ижтимагый үзидарәнең тиешле органнары, Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнары тәэмин итә.

Гражданнар жыелышын яки конференциясен (делегатлар жыелышын) үткөрү вакыты һәм урыны һәм гражданнар жыелышының яки конференциясенен (делегатлар жыелышын) көн тәртибенә кертелгән мәсьәләләр турында халыкка массакуләм мәгълүмат чаралары (басма матбугатта һәм (яки) жирле радио, телевизион канал аша Хәбәр итү рәвешендә), махсус билгеләнгән жәмәгать урыннарында белдерүләр урнаштыру рәвешендә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнгән тәртип.

15.2. Гражданнар жыелышын яки конференциясен (делегатлар жыелышын) алып бару өчен Президиум рәисе, секретаре һәм әгъзалары составында президиум сайлана.

15.3. Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнары вәкилләре жыелышта, гражданнар конференциясендә (делегатлар жыелышында) кинәшмә тавышы хокукы белән катнашалар.

15.4. Жыелыш, территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) карарлары жыелышта катнашучыларның күпчелеге тарафыннан кабул ителә, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) протоколлар белән рәсмиләштерелә һәм 10 көн эчендә тиешле муниципаль берәмлек администрациясенә жиберелә.

Протоколда түбәндәгеләр күрсәтелә: гражданнар жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) уздыру көне һәм урыны, Тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) катнашу хокукына ия булган гражданнарның гомуми саны, катнашучылар саны, президиум составы, көн тәртибе, чыгышларның эчтәлегенә, кабул ителгән карарлар. Протоколга гражданнар жыелышы яки конференциясе (делегатлар Жыелышы) рәисе һәм секретаре кул куя.

Статья 16. Жыелышны, гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) үткөрүне финанс белән тәмин итү

16.1. Кырынды авыл жирлеге Советы һәм Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган жыенны, гражданнар конференциясен (делегатлар жыенын) эзерләү һәм үткөрү белән бәйлә чыгымнар Кырынды авыл жирлеге бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

16.2. Гражданнар инициативасы буенча үткәрелә торган жыелышны, гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) эзерләү һәм үткөрү белән бәйлә чыгымнар гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә гражданнар һәм башка чыганаклар хисабына башкарыла.

Статья 17. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары

17.1. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары Тиешле территориядә яшәүче гражданнар жыеннарында яки конференцияләрендә (делегатлар жыеннарында) сайлана.

17.1. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

- Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен яклый;
- гражданнар жыеннарында һәм конференцияләрендә (делегатлар жыеннарында) кабул ителгән карарларны үтәүне тәмин итә;

- торак фондын тоту, территорияне төзеклөндөрү буенча хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары хисабына да, шулай ук Кырынды авыл жирлеге бюджеты акчаларын кулланып, территориаль ижтимагый үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэ органнары арасында төзелгән шартнамә нигезендә дә тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьлөндөрүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра ала;

- Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарэ органнарына әлеге органнар һәм Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарэ органнарының вазифай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле Кырынды авыл жирлеге муниципаль хокукый актлары проектларын кертергә хокуклы, аларның компетенциясенә әлеге актларны кабул итү кертелгән.

17.3. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасына гражданнар жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) карары буенча:

- территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегә юнәлешләрә буенча Даими эшләүче комиссияләр;

- территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегә юнәлешләрә буенча вакытлыча эшләүче комиссияләр;

- территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының территориаль структуралары (күпфатирлы торак йорт чикләрендә гамәлгә ашырыла торган территориаль ижтимагый үзидарәдәгә өлкән подъездлар; йортлар төркеме чикләрендә гамәлгә ашырыла торган территориаль ижтимагый үзидарәдәгә йорт комитетлары; төрле урамнарда яки микрорайон чикләрендә урнашкан йортлар төркеме чикләрендә гамәлгә ашырыла торган территориаль ижтимагый үзидарәдәгә урам комитетлары һ. б.).

Статья 18. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасы

18.1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең югары идарэ органы булып жыелыш, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) тора.

18.2. Территориаль ижтимагый үзидарэ үз өстенә алган функцияләрне оештыру һәм турыдан-туры гамәлгә ашыру өчен гражданнарның жыелышына яки конференцияләренә (делегатлар жыелышына) хисап бирүче органнар сайлана: территориаль ижтимагый үзидарэ комитеты һәм территориаль ижтимагый үзидарәнең контроль-ревизия комиссиясе.

Территориаль ижтимагый үзидарэ территориясендә яшәүче халык саны 300дән кимрәк булганда, территориаль ижтимагый үзидарэ органнары урынына территориаль ижтимагый үзидарәнең вәкаләтле сайлап куелган затлары сайлана ала.

Территориаль ижтимагый үзидарэ комитетының һәм территориаль ижтимагый үзидарәнең контроль-ревизия комиссиясенә территориаль ижтимагый үзидарэ органнары буларак башка атамасы территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә ала (йорт комитеты, урам комитеты, өлкән подъезд һ.б.).

18.3. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары составын сайлау ачык тавыш бирү юлы белән үткәрелә.

18.4. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының эш формасы, аларның карарлар кабул итү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарэ тарафыннан мөстәкыйль билгеләнә һәм аның уставында чагыла.

Статья 19. Территориаль ижтимагый үзидарэ Комитетының вәкаләтләре

19.1. Территориаль ижтимагый үзидарэ Комитетының вәкаләтләре (алга таба Комитет) территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

19.2. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә комитетның:

- территориаль ижтимагый үзидарэ мәсьәләләрен карау, сайлаучылар клубларын булдыруга һәм эшчәнлегенә, халыкның гражданлык активлыгының башка формаларын үстерүгә ярдәм итү өчен жыелышлар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыелышы) чакырырга;

- жирле үзидарэ органнарының тиешле территориядә яшәүчеләрнең мәнфәгатьләренә кагылышлы мәсьәләләр буенча утырышларында үз вәкилләре аша киңәшмә тавышы хокукы белән катнашырга;

- территориаль ижтимагый үзидарэ органнарына тапшырылган матди һәм финанс чаралары белән идарә итү;

- Тиешле территориядә төзелешне исәпкә алып, аны төзекләндерү планнарын эшләргә, жыеннар, гражданнар конференцияләре (делегатлар жыеннары) карарлары нигезендә халык һәм оешмаларның акчаларын жәлеп итәргә, жирле инициатива фондларын булдырырга;

- охалыкка хезмәт күрсәтү өчен оешмалар булдыруга ярдәм итү;

- төрле коммуналь-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын һәм социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны төзү һәм тоту өчен юридик затларның, ижтимагый берләшмәләренә үз акчаларын һәм акчаларын килешү нигезендә берләштерү, үз җаваплылыгы астына кредитлар алу һәм үз акчаларыннан ссудалар бирү, акцияләр һәм облигацияләр сатып алу;

- үз уставына (положиесенә) ярашлы рәвештә территориаль ижтимагый үзидарэ органы хезмәткәрләренә Штатларын һәм хезмәт хақы түләү тәртибен билгеләргә һәм соңыннан аларны жыелышта, гражданнар конференциясендә (делегатлар жыелышында)расларга;

- территориаль ижтимагый үзидарәнең берлекләргә (ассоциацияләргә)керүе турында карарлар кабул итәргә;

- хокук саклау органнары һәм суд сораулары буенча, шулай ук гражданнар таләпләре буенча территориаль ижтимагый үзидарәнең Житәкче органы Рәисе имзасы белән мөһер белән расланган Көнкүреш характеристикаларын, торак һәм көнкүреш шартларын тикшерү актларын, теркәлү урыны буенча затларның яшәмәве турында белешмәләрне, теркәлмәгән затларның территориаль ижтимагый үзидарә территориясендә яшәве турында белешмәләрне, гаилә составы турында белешмәләрне, башка белешмәләрне тапшырырга территориаль ижтимагый үзидарәдә яшәүчеләр турында, аларны жыю һәм тәкъдим итү Россия Федерациясенә мәгълүмат, Мәгълүмати технологияләр һәм мәгълүматны саклау турындагы законнары белән тыелмый.

- Территориаль ижтимагый үзидарәнен Житәкче органы рәисе һәм әгъзалары жыелган яки тәкъдим ителгән мәгълүматларның гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә дәрәслеге өчен шәхси жаваплылык тоталар;

- гамәлдәге законнарға һәм әлегә Нигезләмәгә каршы килмәгән территорияль ижтимагый үзидарәнен башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыру.

19.3. Комитет Кырынды авыл жирлегә жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешүләр нигезендә хокуклы:

- территорияль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә территориясендә биналарға хезмәт күрсәтү, агымдагы ремонт һәм ишегалды территорияләрен төзекләндерү буенча эшләренә оештыру һәм үткәрү (шул исәптән гражданныр көчә белән аларның ирекле ризалыгы белән), бу максатлар өчен юридик һәм физик затларны жәлеп итү;

- төзелеш һәм ремонт эшләрен, территорияль ижтимагый үзидарәнен билгеләнгән чикләре чикләрендә гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә территорияль ижтимагый үзидарә һәм башка инвесторлар акчалары хисабына башкарыла торган төзекләндерү эшләрен башкаруда заказчы булып торырга;

- о халыкның акчалары һәм хезмәт катнашуы хисабына төзелгән яки Кырынды авыл жирлегенә жирле үзидарә органнарына тапшырылган мөлкәттән файдаланырга.

Статья 20. Комитет Рәисе

Комитет житәкчәсе-гражданнырның территорияль ижтимагый үзидарә жыелышында яки конференциясендә (делегатлар жыелышында) комитет составында турыдан-туры сайланган яки күрсәтелгән вазыйфаны биләүгә конкурс нәтижәләре буенча төзелә торган контракт буенча территорияль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә торган вәкаләтләр срогы белән ялланган комитет рәисе.

Комитет рәисе Тиешле территориядә яшәүчә халык мәнфәгатләрен яклый, гражданныр жыеннарында, конференцияләрендә (гражданныр жыеннарында) кабул ителгән карарларның үтәлешен тәәмин итә.

Комитет рәисе өчен контракт шартлары территорияль ижтимагый үзидарә гражданныр жыелышы яки конференциясә (делегатлар жыелышы) тарафыннан раслана.

Комитетка йөкләнгән бурычларны үтәү өчен Комитет рәисе:

1. дәүләт хакимияте органнары, Кырынды авыл жирлегә жирле үзидарә органнары, милек формасына карамастан предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар һәм гражданныр белән мәнәсәбәтләрдә территорияль ижтимагый үзидарә вәкиле;

2. комитет эшчәнлеген оештыра;

3. жыелышлар, гражданныр конференцияләре (делегатлар жыелышы) әзерләүне һәм үткәрүне оештыра, аларда кабул ителгән карарларны гамәлгә ашыруны контрольдә тота;

4. комитет утырышларын алып бара;

5. тиешле муниципаль берәмлек администрациясенә территорияль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге, ведомство карамагындагы территориядәге эшләрнең торышы турында хәбәр итә;

6. территорияль ижтимагый үзидарәнең ведомство карамагындагы территориясен төзекләндерү һәм санитар тоту кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тотуны тәмин итә;

7. санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнарына гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә административ протоколлар төзү максатыннан ведомство карамагындагы территориядә төзекләндерү һәм санитар тоту кагыйдәләрен бозулар турында хәбәр итә;

8. комитет әгъзаларын сайлауны оештыруны тәмин итә;

9. комитетның карарларына, утырыш протоколларына һәм башка документларына кул куя;

10. комитет йөкләмәсе буенча Кырынды авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары һәм барлык милек формасындагы башка оешмалар белән килешүләр һәм килешүләр төзи;

11. жыен, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы), Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнары тарафыннан йөкләнгән башка мәсьәләләрне хәл итә.

Территорияль ижтимагый үзидарәнең Житәкче органы рәисенең шәхесен раслаучы документ булып территорияль ижтимагый үзидарә комитеты рәисе таныклыгы тора. Комитет рәисе таныклыгын рәсмиләштерү һәм исәпкә алу тәртибен Кырынды авыл жирлеге администрациясе билгели.

Статья 21. Комитет рәисе һәм әгъзаларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

Комитет рәисе һәм әгъзаларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1. вәкаләтләрен туктату турында шәхси гариза бирү;

2. тиешле территориядән читтә даими яшәү урынына китү;

3. үлем;

4. гражданнар жыелышы яки конференциясе (делегатлар жыелышы) карарлары;

5. судның Рәисенә, комитет әгъзасына карата гаепләү карарының законлы көченә керүе;

6. Россия Федерациясенә хезмәт турында законнарында каралган нигезләр буенча (әгәр вәкаләтләр хезмәт килешүе нигезендә гамәлгә ашырыла икән).

Яңа әгъзаларны, комитет рәисен сайлау аларның вәкаләтләре туктатылган көннән алып 1 айдан да соңга калмыйча үткәрелә.

Комитет рәисе вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта Комитет рәисе урынбасары яки Комитет әгъзаларының берсе комитетның яңа Рәисе сайланганчы рәис вәкаләтләрен башкара.

Комитет рәисе вәкаләтләрен башкаручы кешегә комитет рәисенең хокуклары, бурычлары һәм җаваплылыгы кагыла.

Статья 22. Территориаль ижтимагый үзидарәнең контроль-ревизия комиссиясе

22.1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең контроль-ревизия комиссиясе (алга таба - Комиссия) территориаль ижтимагый үзидарәнең контроль-ревизия органы буларак комитетның финанс-хужалык эшчәнлеген контрольдә тоту һәм тикшерү өчен төзелә. Комиссия бары тик жыелышка, гражданнар конференциясенә (делегатлар жыелышына) гына хисап бирә.

22.2. Комиссия жыелыш, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) йөкләмәсе буенча һәм үз инициативасы буенча комитетның еллык эш йомгаклары буенча финанс-хужалык эшчәнлеген тикшерә, территориаль ижтимагый үзидарә Уставының үтәлешен контрольдә тотат.

Комитетның финанс-хужалык эшчәнлеген тикшерү өчен комиссия аудитор оешмаларын жәлеп итә ала.

Комиссиянең эшчәнлеге, аның хокуклары һәм бурычлары территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән регламентташтырыла.

Комиссия әгъзалары комитет әгъзалары була алмый.

22.3. Территориаль ижтимагый үзидарәнең финанс-хужалык эшчәнлегенә Ревизия елына 1 тапкырдан да сирәгрәк үткәрелми, тикшерү һәм комиссия хисаплары нәтижеләре Тиешле территориядә яшәүче халыкка житкерелә һәм гражданнар жыелышында, конференциясендә (делегатлар жыелышында) раслана.

Статья 23. Территориаль ижтимагый үзидарә вәкаләтләре

Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территориядә халыкның үз инициативаларын гамәлгә ашыру максатыннан территориаль ижтимагый үзидарә:

1. Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен яклый;
2. жыелышларда, гражданнар конференцияләрендә (делегатлар жыелышында) кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итә;
3. территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары хисабына да, шулай ук Кырынды авыл жирлеге бюджеты акчаларын кулланып, территориаль ижтимагый үзидарә органы белән Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органы арасындагы килешү нигезендә дә гамәлгә ашыра ала;
4. Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарә органнарына әлеге органнар һәм Кырынды авыл жирлеге жирле үзидарәсе вазифаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы, аларның компетенциясенә әлеге актларны кабул итү кертелгән.

IV бүлек. ТЕРРИТОРИАЛЬ ИЖТИМАГЫЙ ҮЗИДАРӘНЕҢ ИКЪТИСАДИ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 24. Территориаль ижтимагый үзидарә милке

24.1. Территориаль ижтимагый үзидарә:

- үз акчалары хисабына башка законлы нигездә барлыкка китерелгән яки сатып алынган акча һәм милек;
- Кырынды авыл җирлеге җирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлдәге законнарға ярашлы төзелгән килешүләр нигезендә тапшырыла торган акчалар;
- о башка кешеләр тапшырган чаралар.

24.1. Территориаль иҗтимагый үзидарә акчалары территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегеннән кергән акчалар, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның, гражданның ирекле взнослары һәм иганәләре, шулай ук башка керемнәр хисабына оештырылырга мөмкин.

Статья 25. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен Кырынды авыл җирлеге бюджетыннан акча бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе

25.1. Кырынды авыл җирлеге бюджеты акчалары хисабына территориаль иҗтимагый үзидарә торак урыннарын тоту, коммуналь хезмәтләр өчен түләү, ягулык алу (алга таба - компенсация түләүләре) буенча үз чыгымнарын өлешчә каплауга компенсация түләүләре ала ала.

25.2. Муниципаль максатчан программалар кысаларында Кырынды авыл җирлеге бюджеты акчалары хисабына территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга ярдәм итү максатыннан территориаль иҗтимагый үзидарәнең устав эшчәнлеген үтәүгә бәйле чараларны уздыруга максатчан субсидияләр бүлеп бирелергә мөмкин.

25.3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Кырынды авыл җирлеге бюджетыннан акчалата средстволарны гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә Кырынды авыл җирлеге җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешүләр нигезендә ала ала.

V бүлек. ТЕРРИТОРИАЛЬ ИҖТИМАГЫЙ ҮЗИДАРӘ ГАРАНТИЯЛӘРЕ

Статья 26. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру гарантияләре
Жыелышның, территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының гражданның (делегатлар жыелышы) конференцияләрененң үз вәкаләтләре чикләрендә кабул ителгән карарлары Кырынды авыл җирлеге җирле үзидарә органнары, юридик затлар һәм алар кемгә адресланган гражданның тарафыннан бер ай эчендә мәҗбүри каралырга тиеш.

Юридик затлар, милек формасына һәм оештыру-хокукый формасына карамастан, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары белән үз чараларын килештерәләр, алар мөмкин булган нәтиҗәләр буенча халыкның яшәү шартларын начарлатырга яки аларның законлы мәнфәгатьләренә зыян китерергә мөмкин.

Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, Кырынды авыл җирлеге җирле үзидарә органнарының һәм аларның вазыйфай затларының әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукын бозучы норматив хокукый актлары суд тәртибендә шикаять ителергә мөмкин.

Жыелышларда, гражданның конференцияләрендә (делегатлар жыелышында) аларның вәкаләтләре чикләрендә кабул ителгән Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр

буенча карарларны үтәмәү административ хокук бозулар турында законнарға ярашлы рәвештә административ җаваплылыкка китерә.

Статья 27. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының җаваплылыгы

Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары кабул ителгән карарларның законлылыгы һәм нигезлелеге өчен җаваплы.

Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының халык алдында җаваплылыгы алар гамәлдәге законнарны, әлегә Нигезләмәне, территориаль иҗтимагый үзидарә уставын бозган яки тиешле территориядә яшәүчеләрнең ышанычын югалткан очракта башлана.

Статья 28. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеген контрольдә тоту

28.1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең финанс эшчәнлеген контрольдә тоту бүлеп бирелгән бюджет акчаларын куллану өлешендә муниципаль берәмлек администрациясе тарафыннан башкарыла, ул территориаль иҗтимагый үзидарәләрнең Уставларын терки һәм исәпкә алып бара.

28.2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданның җыеннарында, конференцияләрендә (делегатлар җыеннарында) кабул ителгән карарларның үтәлешен контрольдә тоту Тиешле территориядә яшәүчеләр тарафыннан башкарыла.

VI бүлек. ТЕРРИТОРИАЛЬ ИҖТИМАГЫЙ ҮЗИДАРӘ ЭШЧӘНЛЕГЕН ТУКТАТУ

Статья 29. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеген туктату

29.1. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеген җыен, гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) карары буенча яки суд карары буенча үзгәртеп кору яки бетерү юлы белән туктатыла.

29.2. Территориаль иҗтимагый үзидарә бетерелгәч, бюджет акчалары һәм баланста булган, бюджет акчалары хисабына сатып алынган яки Кырынды авыл җирлегенә җирле үзидарә органнары тарафыннан тапшырылган мөлкәт Кырынды авыл җирлегенә муниципаль милкә составына күчә.

Кредиторларның таләпләрен канәгатьләндергәннән соң калган башка финанс чаралары һәм мөлкәт территориаль иҗтимагый үзидарә уставында каралган максатларга яисә территориаль иҗтимагый үзидарәне бетерү турында гражданның җыелышы яки конференциясе (делегатлар җыелышы) карары белән билгеләнгән максатларга, ә бәхәсле очракларда - суд карары белән билгеләнгән тәртиптә юнәлтелә.

VII бүлек. ЙОМГАКЛАУ НИГЕЗЛӘМӘЛӘРЕ

Статья 30. Хәзерге позициягә үзгәрешләр кертү

Әлегә Нигезләмәгә үзгәрешләр Кырынды авыл җирлегенә Советы карары белән билгеләнгән тәртиптә кертелә.